

Två partiprogram — en jämförelse

Fil kand Leif Brink, 2:e vice ordförande i Moderata Ungdomsförbundet, har granskat och jämfört de inledande avsnitten av Moderata Samlingspartiets partiprogram från 1956 och 1969. Han konstaterar att några punkter försvagats: synen på religionen har blivit »liberalare», auktoritetsbegreppet har mjukats upp och inställningen till socialpolitiken i viss mån ändrats. Samtidigt har tre moment fått en fördjupad skrivning och betoning: u-landsproblematiken, företagsdemokratien och miljöpolitiken. Artikelörf. betonar vidare vikten av att de borgerliga partierna i Sverige liksom i Norge någon gång får tillfälle att visa sig regeringsdugliga. Ingen partiorganisation och inget partiprogram mår nämligen i längden väl av att enbart vara hänvisad till opposition, till att kritisera och ställa alternativ.

Reaktionär kallades en gång den — det var på den tiden när man inte missbrukade ordet — som vägrade gå med på några som helst reformer och förändringar i samhället. Man ville i sin räddhågade attityd också vrida klockorna tillbaka och till stor del riva upp beslutade förändringar. Idag finns det i det politiska livet i Sverige inga reaktionärer. Alla är medvetna om nödvändigheten av att samhället och dess institutioner anpassas efter och i viss mån söker styra samhällsutvecklingen. Konservatismen har alltsedan Burke betonat behovet av reformverksamhet samtidigt som man hävdade att reformer inte skall till för reformernas egen skull.

Moderata Samlingspartiet har under ett par år sysslat med ett stort upplagt och ambitiöst programarbete, som i november och december 1969 burit frukt i ett nytt partiprogram. Jag skall här stanna vid de inledande principiella avsnitten.

Vi har i Sverige haft en livaktig debatt med Herbert Tingsten som en av de främsta inspiratörerna i frågan om ideologierna längre finns till eller ej. Genom de senaste årens »nya vänster» har Tingstens förfäktande av en rad ideologiska dödsfall blivit övertygande avvisat. Den nya vänstern med sina marxistiska och anarkistiska inslag har på sätt och vis befruktat den idédebatt som nästan dött ut i en välfärdsstat som vår.

Var står då konservatismen? Inom Moderata Samlingspartiet har frågan åtskilliga gånger varit upp till analys och debatt vid konferenser, främst inom ungdomsför-

bundet. Bland många har ett nytt synsätt på konservatismen vunnit gehör. Konservatismen är pragmatisk, den är föränderlig och har i det en fördel framför socialismen, som så att säga en gång slagit fast hur det fulländade samhället skall se ut och i den mån man inte söker förverkliga idealsamhället alltså tvingas avvika från sin grundläggande ideologi. Vidare har många menat att man skulle kunna betrakta konservatismen snarare som en arbetsmetod än som en fastlagd ideologi. Ett exempel på det resonemanget är den syn, som många yngre moderata har på monarkin. Man kan å ena sidan instämma i det principiellt betänkliga i att landets högsta ämbete ärvs, och å andra sidan konstatera att den konstitutionella monarkin är en styresform som fungerar utan några större gnisslingar och samtidigt medför flera fördelar jämfört med ett republikanskt alternativ, t ex det faktum att statschefen är opolitisk.

Begreppet konservatism

I Moderata Samlingspartiets nya partiprogram skulle man kunna intolka litet av den nya nyansen i begreppet konservatism. Tidigare, i 1956 års program, hette det »Högerpartiet är ett på konservatismens idé grundat framstegsparti» (min kursivering). Nu heter det: »Moderata Samlingspartiet vill i överensstämmelse med *den konservativa idétraditionen* arbeta för en samhällsutveckling som kan tillgodose de enskilda människornas önskemål och behov» (min kursiv). Man slår vidare i den

nya inledande formuleringen alltså fast synen på individens ställning som den viktigaste punkten. I gamla programmet gjorde man ett förtydligande av konservatismens innehåll: »Dess åskådning bygger på ansvaret för vad vi ärvt och skall utveckla för att överlämna till kommande släktled».

Efter den inledande satsen följer i båda programmen en deklaration om inställningen till religion och etik. Från flera håll har man ansett att den gamla formuleringen »Sveriges folk . . . är . . . av ålder ett kristet folk och den kristna tron är en outhärlig, uppehållande och renande kraft i samhället» förutom sin ålderdomliga språkdräkt innebar en orealistisk syn på människans rätt att välja livsåskådning. Man kunde väl hävda, att de kristna grundsatserna är outhärliga i vår kultur, men knappast kräva en kristen *tro* av envar. De heter också bl a i det nya programmet: »MSP ansluter sig till den kultursyn och de etiska normer för mänsklig samlevnad som bygger på kristendomen». – Det kan i sammanhanget nämnas, att partiet under de senaste 10–15 åren fått ökad anslutning från frikyrkogrupperna. Man företräder idag *de religiösa samfundens* intressen i minst lika hög grad som tidigare främst Svenska kyrkans. Den utvecklingen kan också avläsas i MSP:s riksdagsrepresentation.

Formuleringarna av de nationella värdena har nu kompletterats med ett tillägg om »att utrikespolitiken därjämte skall motsvara *den internationella solidaritetens förpliktelser* och verka för fredlig samlevnad samt allmän ekonomisk och social ut-

veckling» (min kursivering). Häre kan man alltså avläsa det enormt vidgade intresse för u-länderna, som för svensk del vuxit fram under senare år. Vi kan gärna ha i minnet att andra länder, och då främst de forna kolonialländerna, insett betydelsen av insatser för u-länderna betydligt tidigare än text ett land som Sverige, alla partier medtagna. Samtidigt finner vi här hur ett nytt frågekomplex uppkommit – eller rättare sagt förts fram i ljuset – och fått en sådan vikt, att man anser det värt att markeras redan i ett inledande principavsnitt av ett politiskt program.

Miljöpolitiken

Ett annat sådant fält har vi i miljöpolitiken, som erhållit ett särskilt avsnitt i inledningen. Jag tror att man kan hävda att den som så sent som 1960 framförde tanken att vatten och luft skulle kunna höras till huvudtemat i en valrörelse 1968, skulle ha blivit utskrattad. Politikerna inom alla partier har emellertid nu kommit till insikt om vikten av livsmiljöns bevarande. Den yttersta vänstern i Sverige har ju sökt muta in detta fält som sitt och också utsett en syndabock, industrin. (Den militanta studentvänstern i Frankrike har däremot inte visat något intresse för denna fråga. Kanske har man inte insett möjligheten till propagandavinst.) Redan i Moderata Samlingspartiets program från 1956 kan emellertid denna fråga indirekt sägas ha berörts »ansvaret för vad vi ärvt . . . för att överlämna till kommande släktled», vilket

kan jämföras med den nya formuleringen: »MSP hävdar nu den levande generationens ansvar för den natur- och livsmiljö och det kulturverk som den lämnar till kommande släkten».

Rättssäkerheten, ett av de områden där vi inte minst på det administrativa fältet torde ha de största bristerna, är berörd och poängteras i båda avsnitten. Samtidigt har ett par äldre formuleringar som »lagsamhällets auktoritet» och »laglydnad» utmönstrats.

Personlig äganderätt och fri företagsamhet har en given plats i båda programmen. Man trycker nu dessutom på orden »medansvar», »medinflytande» och »maktfördelning».

Synen på familjen finns kvar oförändrad. Däremot kan man peka på en klar omformulering vad gäller socialpolitiken. »Socialpolitiken bör så utformas, att det personliga ansvaret och den enskildes arbetsinsatser främjas» hette det 1956. Nu säger man, att det är »samhällets skyldighet att garantera . . . social trygghet».

Summerar vi intrycken av de ovan redovisade jämförelserna finner vi att några punkter försvagats: synen på religionen har blivit »liberalare», auktoritetsbegreppet har uppmjukats och inställningen till socialpolitiken har i viss mån både i sak och form ändrats. Samtidigt har tre punkter fått en fördjupad skrivning och betoning: u-landsproblematiken, företagsdemokratin (i vid bemärkelse) och miljöpolitiken. Generellt kan man alltså säga, att ett par profilpunkter för att använda det gängse uttrycket har försvunnit.

Droppen urholkar stenen

Det för emellertid över till en annan fråga. Vi har i Sverige som följd av socialdemokraternas långa innehav av regeringsmakten och dess upprepade valframgångar i de val som kunnat leda till regimskifte måhända inom borgerligheten fått kännning av att droppen urholkar stenen, att man kommit att tvivla på de egna grundsatserna eller i vart fall deras slagkraft. Man har på sina håll kommit att se de flesta politiska förändringar som ett uttryck för »utvecklingen», samtidigt som man inte tillräckligt jämfört med andra länder med likartade förutsättningar, som valt andra lösningar och måhända lyckats bättre. Yngre grupper inom främst folkpartiet och centerpartiet har i väsentliga drag givit upp en rad egna grundsatser till för-

mån för den socialdemokratiska politik, man kommit att se som den ödesbestämda utvecklingens innehåll. Bland dem som idag kallar sig liberaler finns sådana, som tävlar med SSU i krav på samhällsstyrning.

Kravet på regimskifte har ett egenvärde. De svenska borgerliga partierna måste som de norska någon gång få ett tillfälle att visa sig regeringsdugliga och någon gång driva sin politik. Det skulle inte minst kunna stärka moralen inom de egna leden. Ingen partiorganisation och inget partiprogram mår i längden väl av att vara hänvisad till opposition, till att i första hand kritisera och ställa alternativ, men inte se dem annat än i undantagsfall genomförda.